

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Käsillä on suomalaisen nuorisopolitiikan tärkein linjapaperi, valtion nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta VANUPO:sta. Nuorten Ystävät ry kiittää mahdollisuudesta lausua tästä tärkeöstä asiasta, mutta kiinnittää huomiota muutamaan mielestämme keskeiseen asiaan.

Olisimme toivoneet ohjelmaan lisää konkreettisuutta ja uusia avauksia. Toivoisimme myös vammaisten nuorten nostamista selkeästi esille. Lisäksi pohdimme, miten tavoitteet saadaan toimenpiteiksi yhteiskuntapolitiikan kaikilla tasoilla ja eri toimijoiden käytännöissä.

Toivoisimme arjessaan vaikeuksia kohtaavien nuorten (vammaiset, maahanmuuttajataustaiset, päihdeperheissä asuvat, lastensuojelun piirissä olevat sekä ns NEET-nuoret) nostamista ohjelman keskiöön. Näemme, että tämä edistäisi nuorten keskinäistä yhdenvertaisuutta.

On totta, että nuorten ovat yksilöitä ja tarvitsevat erilaisia asioita elämässään. Lisäksi voisi vahvemmin todeta, että nuoret ovat lähtökohdiltaan ja elämänmahdollisuuksiltaan erilaisia. Tarvittaisiin myös eriytyviä toimintoja ja ratkaisuja erilaisille ryhmille – ei pelkästään yksilöille.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

1. Mielenterveyden tukemisessa tulisi edelleen vahvistaa ennaltaehkäiseviä toimia. Keskustelussa nuorten mielenterveydestä korostuu terapiatakuu. Näemme, että tämä on ristiriidassa Valtioneuvoston vuonna 2022 tekemän selvityksen kanssa, joka korosti nuorille suunnattujen matalan kynnyksen palveluiden merkitystä.

2. Nuoriso- ja sosiaalityön keskinäisen yhteistyön tulisi olla tiivistä. Nuorisotyöntekijät kohtaavat työssään keskeisiä sosiaalisia kysymyksiä ; nuorten syrjäytyminen, väkivalta, yksinäisyys, osattomuus ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminen).

3. Edellä mainittuun moniammatilliseen yhteistyöhön pitäisi sisällyttää tiedonvaihtoa ja kohtaamisia nuorten ja viranomaisten välillä jo ennen tilanteiden kärjistymistä. Varsin hyviä kokemuksia tällaisista ennaltaehkäisevästä toimista on saatu mm. Oulun alueella Koulupoliisi -toiminnasta, jossa nimetyt henkilöt toimivat tiiviissä yhteistyössä koulujen ja päiväkotien kanssa. Koulupoliisi -käytäntö ei ole vielä vakiintunut muualla, mutta olisi syytä miettiä, voisiko se olla yksi poliisin toiminnoista koko maassa.
4. Hyvinvointialueet, kunnat ja järjestö tarjoavat jo monipuolisia palveluita., joista osa tapahtuu verkossa. Nuorten kanssa toimiessa tarvitaan edelleen myös kasvotusten tapahtuvaa toimintaa ja turvallisia kohtaamisia, jotka tukevat nuoren kasvua tasapainoiseksi aikuiseksi.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Pohdimme, minkä verran ohjelman nuorisopoliittisissa tavoitteissa ja toimenpiteissä kuuluu nuorten ja nuorisopoliittikan asiantuntijoiden ääni. Nuorisotyön moniammatilliseen yhteistyöhön tulisi sisällyttää yhteisöllisyyttä tukevia toimia ja kohtaamisia koulussa, oppilaitoksissa ja harrastuksissa. Väkivaltaan puuttuminen erityisesti kouluissa tulisi olla ohjelmassa vahvemmin esillä.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Ohjelmaluonnoksessa linjataan nuorisotyötä ja -toimintaa, mutta järjestöjen ja seurakuntien tekemästä nuorisotyöstä ei VANUPO:ssa ole juurikaan mainintaa. Yhteistyö näiden eri toimijoiden ja nuorten kanssa on kuitenkin merkittävässä roolissa kuntien nuorisotyön palveluissa.

Painopisteet nuorisovaltuustojen osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Esitys uudentyyppisistä osaamiskeskuksista on sinällään hyvä asia, mutta epäselväksi jää 1) kuinka ja 2) kenen ohjauksessa ne rakennetaan. Näiltä kohdilta tulisi korostaa etenkin kuntien ja hyvinvointialueiden mukana oloa.

Ohjelmassa mainitaan myös, että osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksyminen ja sille valtionavustuksen myöntäminen on harkinnanvaraista. Ohjelmasta ei selviä, miten harkinnanvaraisesta rahoituksesta päätetään.

Osaamiskeskusten yhdeksi tehtäväksi oli ohjelmatekstin mukaan mainittu nuorten sosiaalinen vahvistaminen. Mielestämme kaiken nuorisotyön tulisi rakentua sosiaalisen vahvistamisen pohjalle. Kysymys on niin nuorten yhteisöllisyydestä ja toiminnallisen resilienssin kehittämisestä, kuin heidän roolistaan toimijoina erilaisissa yhteiskunnallisissa toiminnoissa. Kysymys on kehitymisestä sosiaalisesti osaavaksi ja vahvaksi kansalaiseksi. Ohjelma korostaa nuorisotyötä kasvatuksellisenä toimintana, mutta se on myös tärkeä osa yhteiskunnallista sosiaalistamistehtävää.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisovaltuustojen eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

VANUPO:ssa esitetyt tavoitteet eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle ovat kannatettavia. Ohjelmassa tulisi korostaa myös heikommassa asemassa olevien sekä varsinkin erityistä tukea

tarvitsevien nuorten osallisuutta kansainvälisessä toiminnassa. Näiden ryhmien edustajat ovat edelleen usein sivussa kansainvälisestä toiminnasta ja kovin harvat näiden nuorten kanssa toimivat tahot tekevät sellaista kansainvälistä toimintaa, jossa nuoret itse olisivat osallisina. Opetushallituksen kansainväliset palvelut ovat viime vuosien aikana pyrkineet aktivoimaan sosiaali- ja terveysalalla sekä vammais sektorilla toimivia järjestöjä osallistumaan kansainväliseen toimintaan.

Toimenpiteiden osalta on tärkeää, että heikommassa asemassa olevia nuoria sekä erityistä tukea tarvitsevien nuorten kanssa toimivia tahoja aktivoidaan.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Toivoisimme vahvempaa panostusta ennalta ehkäiseviin toimiin. Nuorten terapiatakuun toteutuminen nähdään usein tärkeimpänä tavoitteena, mikä voi häivyttää matalan kynnyksen ennalta ehkäiseviä toimia ja niihin resursointia.

Viimeaikaiset tutkimustulokset (Myllyaho 2023 ja Tikkanen 2024) korostavat nuoruusiän positiivisten sosiaalisten suhteiden sekä perheen vuorovaikutuksen (mm. positiiviset perheenjäsenten väliset suhteet, empatia, rakentava kommunikaatio) merkitystä yksilön myöhemmälle mielenterveydelle ja hyvinvoinnille. Onkin suotavaa, että nuorisotyön pohjana olisi uusin tutkimustieto ja että nuorisotyötä ohjaisi laaja ja pitkällä tähtäimellä toteutettava suunnitelmallinen ohjelma, jossa nuoriso- ja sosiaalityö kulkevat tiiviimmin käsi kädessä.

Sutela Arja
Nuorten Ystävät ry

Kielinen Marko
Nuorten Ystävät ry